

DE SCHONE DROOM VAN WINNEKES WEVERSLOOT

HARTGER MENKMAN

'n **W**onderlijke man was Winnekes Weversloot. Hij woonde, moederziel alleen, in een even wonderlijk huisje op 't heitje, ver buiten het Veluwse dorp. 'n Huisje? Nou ja, 'n huisje kon je 't eigenlijk niet noemen. 't Was maar 'n oud schuurtje, dat zo ongeveer op instorten stond. De stenen muren er van waren kromgetrokken van ouderdom en 't gammele dak hing er als een scheefgezakte muts bovenop. „Dat keetje van jou zal nog 's door z'n knieën zakken,” heeft de burgemeester eens tegen Winnekes gezegd. De oude man heeft toen z'n schouders opgetrokken en gemompeld: „'t Zal mijn tijd nog wel overeind blijven staan, burgemeester, want ik ben al oud en ik heb 'n lelijke kwaal, 'n héél lelijke kwaal. Ik heb niet lang meer te leven.” De levensgeschiedenis van Winnekes Weversloot was al even wonderlijk en geheimzinnig. Niemand in het dorp wist nu eens precies te vertellen, wáár hij vandaan kwam. Als iemand 't hem vroeg, wees hij altijd met z'n duim achterwaarts over z'n schouder. „Van overal en nergens,” mompelde hij dan.

Men wist alleen, dat hij, als kind, bij een Veluws boertje was ondergebracht en dat hij z'n ouders nooit gekend had. Al spoedig was hij het huis van z'n pleegouders ontvlucht en was hij aan 't zwerven geslagen van de ene Veluwse plaats naar de andere.

Er gingen vroeger wel eens geruchten, dat hij van voorname komaf was. Toen heeft een grappenmaker hem eens „de prins” genoemd en sindsdien heeft hij die naam gehouden. Maar *niemand* zou 't in z'n hoofd halen die naam te noemen, als Winnekes in de nabijheid was. Want kwáád dat-ie worden kon! En dan had iedereen diep respect voor de geweldige kracht van z'n grote, sterke en rijk-behaarde lichaam. Verder dan het dorp kwam hij nooit. Alleen is hij elf keer naar de stad gestapt, maar alleen om er in 't gevang z'n straf tijd uit te zitten voor 't stropen of voor 't vissen in verboden viswater. Hij aanvaardde dit altijd buitengewoon rustig. Dat was, vond hij, nu eenmaal de risico van 't vak. Hij haatte de rechters dan ook helemaal niet en deze heren mochten Winnekes graag. De rechtzitting was altijd gauw afgelopen als Winnekes daar verscheen. Hij gaf daar alles onmiddellijk grif toe, al kon hij zich weleens vreselijk woedend maken, als de veldwachter in 't procesverbaal over zeven hazen of konijnen had geschreven, als 't er maar vijf of zes waren geweest. Nu wàs Winnekes ook 'n eerlijk man. Hij kwam vroeger bij veel mensen over de vloer, maar nóóit heeft hij iemand bestolen, al had hij 't ook nòg zo arm. Integendeel. Oude of zieke mensen hadden 's morgens weleens een gestrikte haas of konijn aan de deurknop gevonden en ieder wist dan, dat 't een stil geschenk van Winnekes Weversloot was. Daarbij kwam nog, dat hij klaar stond voor ieder die z'n hulp nodig had. Heel wat nachten heeft hij doorwaakt als er 'n veulentje, 'n kalfje of jonge big geboren moest worden en nóóit wilde hij er iets voor hebben. Dikwijls kwam hij bij goede bekenden een avondje praten. Meestal werden dan eerst de kinderen weggestuurd of naar bed gebracht, want Winnekes vertelde z'n wilde stropersverhalen en verdere avonturen wat àl te gepeperd voor kinderen.

Maar ééns. . . . ja, toen is Winnekes bij ieder over de tong gegaan. Er was dan ook iets verschrikkelijks gebeurd en men verdacht daar Winnekes van. Op zekere avond had boer Vilders van „de Boterhoek” Winnekes diep beledigd. Dat was op vechten uitgelopen. De boer met z'n drie zoons hebben er 'n hele toer mee gehad hem van 't erf te krijgen.

Nog diezelfde nacht brandde de Boterhoek tot de grond toe af. Bij 't zoeken naar de dader was men onmiddellijk naar Winnekes gegaan, die rustig lag te slapen. Men heeft nóóit kunnen bewijzen dat *hij* de schuldige was, al geloofde ieder in 't dorp het net zo zeker als de politie.

Sinds die vreselijke gebeurtenis kwam Winnekes veel minder in 't dorp dan voorheen. En kwam hij voordien weleens in de kerk, daarna zag men hem er nóóit meer.

De laatste Kerstmis van z'n leven lag de sneeuw een hand dik en was het bijtend koud.

Winnekes zat de avond vóór de eerste feestdag voorovergebogen op z'n stoel, zoals dat z'n gewoonte was. Hij staarde lang, heel lang in 't blokkenvuur. Daarna stopte hij z'n stenen pijpje, stak de brand er in en volgde de rookwolken, die langzaam omhoogstegen in de duisternis van de zoldering.

Vervolgens legde hij steunend een paar verse blokken op 't vuur en keek aanhoudend naar de vlammen, die langs het nieuwe hout likten. Dat herinnerde hem aan de grootste zonde van z'n leven: het in brand steken van „de Boterhoek”.

De gedachte daaraan beangstigde hem altijd weer opnieuw. Die daad had heel z'n leven veranderd. Hij was er 'n veel eenzamer en triester mens door geworden. En waar moest hij met deze onrust heen? Dat had hij zich al tientallen malen afgevraagd. Hij wist wel, dat had men hem in z'n jeugd al geleerd, dat God hem ééns ter verantwoording roepen zou. Het werd hem angstig om 't hart als hij er aan dacht, dat hij al oud en erg ziek was. Dat oordeel kwam dus elke dag dichterbij.

Daar zat hij juist over te peinzen, toen enkele brandende brokken in elkaar vielen. Hij schrok. Vreemd; vroeger schrok hij van *niets* ter wereld, maar tegenwoordig schrok hij van alles.

Hij zat daar te denken aan de dag van morgen. Dan zou 't Kerstfeest op de wereld zijn. Voor *hem* niet. 't Zou een lange, trieste dag worden, zonder werk, zonder gezelschap en dus zonder feest. Traag zouden de uren voortkruipen... griezelig traag, en de Kerstklokken zouden *hem* niet blij maken.

Zou hij eens naar de kerk gaan? Dat brak in elk geval de lange dag van eenzaamheid. Dominee Versteeg had laatst nog met 'm gepraat en hem uitgenodigd, nog eens een dienst in 't kleine kerkje bij te wonen.

Hij had 't maar eerlijk gezegd, dat hij er toch niks van begreep, dat-ie geen versje kende, alleen... de drie of vier eerste regels van 't „Onze Vader”. Die bad hij dan ook weleens in de eenzaamheid en in z'n angstigste ogenblikken.

Hij dronk tegen negenen een kom hete koffie en ging naar z'n strozak, die op de grond lag in een hoek van 't vertrek.

En voordat hij in slaap viel, besloot hij, ondanks alles, tòch de volgende morgen naar de kerk te gaan.

Met moeite strompelde Winnekes die eerste Kerstmorgen naar de dorpskerk. Onderweg rustte hij verscheidene malen om telkens weer wat op adem te komen. Dan sleepte hij zich met de uiterste resten van z'n wil weer voort.

Hevig hoestend kwam hij de kerk binnen. Geurt Wielinks, de koster, zag hem en loodste hem mee naar een bank, dicht bij de preekstoel, want hij wist dat de oude Winnekes wat hardhorend was. De mensen in de kerk stootten elkaar aan en fluisterden wat achter hun handen. „De prins is in de kerk. Dat 's lang geleden. Hoe d'urft ie!”

Winnekes zag en hoorde van dit alles gelukkig niets. Hij zat daar met gebogen nek en wachtte stil op wat nu ging gebeuren.

Pas bij het eerste zingen hief hij z'n hoofd wat op en keek, wat schuchter in de aanvang, naar de mooie gebeeldhouwde engel met de bazuin, in 't midden van de glanzende orgelpijpen. Daar had hij vroeger lang, lang naar gekeken, als hij weinig begreep van wat dominee sprak. Een ogenblik verbeeldde hij zich, dat die engel alleen naar hem keek en nu en dan leek het hem of deze figuur hem toelachte. Toen de gemeente nogmaals zong, bleef hij omhoogkijken. Zou die engel nu werkelijk op de bazuin meeblazen in het machtig orgelgeluid? Jammer dat hij dit vers niet kende en niet zingen kon. Hij kòn het bijna niet laten en bromde zachtjes de wijs mee, alles op één toon. De mensen die om hem heen zaten, hoorden het en lachten er om.

Toen de dienst afgelopen was, dankte dominee met het „Onze Vader”. Dàt waren bekende klanken voor hem. Hij boog z'n hoofd diep en z'n lippen baden de eerste regels mee. Er groeide een vreemde droefheid in hem, die steeds erger werd. Wat dominee gezegd had was alleen maar voor de mensen die niet zulke vreselijke zondaren waren als hij. En och, hij had er ook maar weinig van

telkens vast. Hij zette z'n grote voeten in de ruige schoenen en trok zuchtend de buitendeur open. Aan de deurpost hield hij zich even vast. . . . Het duizelde in z'n hoofd; 't moest. . . . 't moest!

Hij keek over de witte, wijde wereld. Een ijskoude maan stond aan de nachtelijke hemel. IJzig koude lucht stak hem in de grote neusgaten als naalden en sloeg zó koud op z'n borst, dat hij er een benauwende hoestbui van kreeg. Met moeite zette hij zich in gang, maar 't moest. . . . 't moest!

Zo ging deze benauwde ziel door de klare Kerstnacht. Er lag een stilte over deze witte wijdheid, alsof er verder niemand meer op de wereld was dan hij alleen.

De kou beet fel in z'n gezicht. Voorovergebogen, de handen diep in de broekzakken, sjokte hij voort, z'n armen vlak langs z'n lijf gedrukt en z'n hoofd zo diep mogelijk tussen de schouders getrokken. Moeizaam droegen z'n voeten hem verder, stap voor stap over de sneeuw, die kraakte onder z'n schoenzolen.

Hij liep door 't laantje met de eikebomen. 't Leek, of de kale, verkromde takken stijf verwrongen waren van de kou.

Nu en dan zakte hij in een verraderlijk dichtgesneeuwde kuil en had er dan moeite mee, overeind te blijven.

Af en toe kon hij de verleiding niet weerstaan even te gaan zitten. Maar hij deed het héél kort, wetende, dat de bevroeringsdood iemand tot zich lokt in schone dromen.

Plotseling viel hij. Met de inspanning van z'n laatste krachten, probeerde hij overeind te komen.

Het lukte hem niet.

Hu. . . . 't werd afgrijselijk koud. 't Leek of zelfs 't merg in z'n gebeente bevroor. Z'n bestoppelde kin beefde, en hij had een gevoel of er een zwaar stuk ijs op z'n blote borst lag. Van tijd tot tijd kreunde hij, door de venijnige steken in de hartstreek.

Nooit, nóóit had hij zich zó ellendig, zó eenzaam op de wereld gevoeld als nu.

En juist *toen* ontfermde God zich over deze zonderlinge en trieste mens en leidde hem verder in de schoonste droom van z'n leven.

Hoorde hij iets?

Hoorde hij daar lichte voetstappen achter zich?

Hij keek op en z'n ogen werden steeds groter. Was dat... was dat de engel met de bazuin van het kerkorgel?

Hij kon geen woord uitbrengen, zelfs niet, toen de lichtende gestalte zich naast hem zette.

Eindelijk, eindelijk kon hij z'n lippen bewegen. „Ben je?... ben je?... heb ik je méér gezien?” hakkelde Winnekes.

„Dat kan,” lachte de engel vriendelijk. „In de kerk. Daar keek je zo lang naar me en ik zag, hoe bedroefd en eenzaam je was. Daarom ben ik hier gekomen.”

„Ja, ik herken je steeds meer,” juichte Winnekes. „Ik heb daar geluisterd naar 't geluid van de bazuin. Prachtig was het!”

De engel keek met deernis naar deze zwerver met het ruige hoofd, waarin een paar ogen schitterden, vol verwachting en hoop.

De blik uit de engelenogen maakte Winnekes warm, en hij voelde zich of 't plotseling volop zomer was.

De engel richtte hem op. „Kom,” noodde hij, „ga met mij mee. Ik ben door God gezonden om je gelukkig te maken, rustig en vol innerlijke vrede.” De vreemdeling stak z'n arm onder die van Winnekes en samen liepen ze voort.

„Heb je 't schone Kerstfeest gevierd?” vroeg de begeleider zacht. Even weifelde Winnekes. Daarna zei hij wat schuchter: „Nee.... ik.... eh.... ik ben een veel te slecht mens.... om Kerstfeest te kunnen vieren.... nee.... m'n zonden....”

Bijna struikelde Winnekes, maar de engel hield hem nog juist bijtijds tegen.

„M'n zonden.... m'n zonden....,” herhaalde hij.

„Alle mensen, hoe voornaam, hoe vroom, hoe rijk ook, zijn in Gods oog zondaren,” zei de engel. „En *allen* zijn ze voor God gelijk.” Even zweeg Winnekes, maar hij schudde daarbij z'n hoofd heen en weer.

„Nee, nee,” hield hij koppig vol, „niemand heeft zó veel zonden op z'n geweten als ik. Ik heb m'n hele leven lang niet gedeugd. Ik heb veel, veel gestroopt en vaak gevist in verboden viswater. Ik heb heel wat keren in 't gevang gezeten. Ik heb ook dikwijls gelogen, en.... gevloekt.... en vaak te veel gedronken.... en ook.... gevochten. En ik ben maar weinig in de kerk geweest.... en dan.... 't allerergste....”

Verder kwam hij niet.

„Je kunt mij gerust alles, àlles vertellen,” zei de engel met vriendelijke stem. „Ik blijf tòch bij je en wil je tòch gelukkig maken, al

ben je ook de grootste zondaar van de wereld. God in de hemel heeft me naar je toe gestuurd, omdat Hij *jou* liefheeft, nòg meer dan een vader z'n kind."

„Dàt kàn niet. . . . nee. . . . dat kan niet,” wierp Winnekes tegen.

„Dan weet God toch zeker niet alles.”

„Alles,” antwoordde de engel.

Even bleef Winnekes verbaasd stilstaan en keek de engel recht in de ogen.

„Weet God dan ook. . . . van eh. . . . van. . . . ?”

„De brand op de Boterhoek,” viel de engel in.

„En God weet ook, dat je er heel diep berouw van hebt gehad.”

„Heel veel,” bekende Winnekes, „. . . . die zonde heeft alle blijdschap uit m'n leven weggezogen.”

Winnekes begon te schreien. Eerst liepen er twee grote tranen over z'n rimpelige wangen. Daarna snikte, snikte hij, zoals een klein kind kan doen, dat een groot verdriet heeft en dat niet meer inhouden kan. De engel drukte hem dicht tegen zich aan en toen Winnekes uitgeschreid raakte, zei hij: „Nu heb ik een heerlijke boodschap voor jou, *juist* voor jou. Want God uit de hemel heeft me gestuurd om aan Winnekes Weversloot te vertellen, dat dit Kerstfeest nu juist óók voor hem is.”

Winnekes stond weer stil. „Voor mij? Voor mij?” vroeg hij, geheel ontdaan. „Maar ik kàn geen Kerstfeest vieren. Ik bezit *niets*. Ik heb geen Kerstboompje, geen kaarsjes, geen vrienden. Nee, ik heb niets. . . . ik. . . .”

„Luister nu eens goed, Winnekes,” viel de engel in, „wat jij bedoelt *is* geen Kerstfeest. Jij bedoelt een Kerstfeest dat de *mensen* gemaakt hebben; 'n feest van vriendschap, lekkernijen, Kerstboompjes, geschenken en verder wat vrome liederen. Nee, dat is het echte Kerstfeest niet. Het echte feest is in je, binnen in je, in je hàrt. Op de Kerstfeesten van de mensen ontmoet de ene mens de andere. Maar op het echte Kerstfeest komt het tot een ontmoeting van de mens en *God*. Alle andere Kerstfeesten zijn *valse* feesten. Daar vind je wel de boom, wel de kaarsen, wel de geschenken, de gezelligheid en de vrolijke gezichten, zelfs de stichtelijke liederen, maar het Goddelijk licht is daar *niet*.”

„Hoe kan ik dan het echte Kerstfeest vieren?” vroeg Winnekes opgewonden.

„Dat zal ik je tonen,” lachte de engel vriendelijk. „Ik breng je er heen.”

Samen wandelden ze tot aan de schaapskooi van boer Diels. Daar bleef de engel staan.

Winnekes keek de engel vragend aan.

„Wat moeten we *hier* doen?” vroeg hij.

„Hierin zie ik alleen wat vee van boer Diels en 'n paar wagens, een ploeg en een eg.”

„Hier woont God,” zei de engel alleen en deed de deur van de kooi open.

Winnekes sloeg de handen ineen. Hoe licht was het hier binnen en hoe vreemd. De dieren sliepen, maar in 't midden van de kooi zag hij mensen.

Drie lagen er op hun knieën, rondom een houten trog, waarin een pasgeboren kind lag. Naast de geknielde mannen stonden de vader en de moeder van het kind met gevouwen handen en met een hemelse vreugde op het gelaat.

Zag hij 't goed?

Hij *kende* deze mensen, ja hij *kende* ze, maar hoe *kòn* dat?

In de geknielde figuren herkende hij z'n dorpsgenoten: Karel Spree, Hendrik de Waal en Kees Driessen. Drie mannen, die al lang geleden waren gestorven en voor wie hij zelf de graven gedolven had. In de vader en moeder herkende hij eveneens twee mensen, die lang geleden begraven waren.

Vragend keek hij de engel aan. Van pure verbazing kon hij geen woord over z'n lippen krijgen.

„Dit kind,” sprak de engel met een zingende stem, „is God. God is als een kind op de aarde gekomen en zal als mens onder de mensen wonen. En Hij zal de blijde boodschap brengen aan de wereld, dat Hij alle zondaren, die tot Hem komen, àlle zonden vergeeft, in Zijn liefde en barmhartigheid.”

Winnekes kon niets zeggen. Z'n lippen prevelden alleen de woorden: liefde... barmhartigheid... vergeving. Ja, die woorden kende hij. Maar nu maakten ze hem warm en stralend gelukkig. Hij kon 't wel uitroepen, uitschreeuwen: „...àl mijn zonden zijn vergeven!” Tranen van vreugde sprongen in z'n ogen. Onafgebroken keek hij naar het lichtende kind aan de knieën van de biddende mensen.

Hij zette z'n pet af. Een stugge bos haar viel als een verdorde heipol over z'n voorhoofd. Z'n beenderen knakten toen hij z'n knieën boog evenals de andere drie mannen. Er sloeg een wonder-

lijke warmte in z'n hart. Een ongekennde rust doorstroomde hem. 't Was of hij steeds jonger, steeds vrolijker en gelukkiger werd. Toen nam de engel hem mee naar buiten en zei: „Hier wacht ik op de andere engelen.”

Even stonden ze stil naast elkaar. De sterren flonkerden door de besneeuwde top van een oude spar. 't Leek een grote Kerstboom met lichten, kaarsen en zilveren sterren.

Plots kwam er een ontzaglijke stoet engelen naar omlaag. Ze zongen op het geluid van de bazuinen. De engel naast hem zweefde ook langzaam weg boven de ijle, witte wereld. Winnekes stak bei z'n armen omhoog en voelde zich licht als een vogel.

Hoor! Hoor!! De engelen kwamen dichterbij. Ze zongen, jubelden: „Ere zij God in de hoogste hemelen. Vrede op aarde . . . in mensen een welbehagen . . .”

Hoor, ergens luidden ook klokken, 't waren andere dan die van de dorpstoren.

Lichter, blijer luidden ze.

Winnekes luisterde er naar hoe de klare klokketonen klonken door de witte nacht en dansten over de blanke stilte. 't Geluid sloeg hoog op tegen de Veluwse heuvels en hoog tegen de lucht tot aan de sterren . . .

Zuivere klanken klonken mee met het schone engelenlied.

Golven van geluk doorstroomden hem. Een diepe ontroering ging door heel z'n wezen.

Hij moest iets doen. Hij *moest* iets doen!

Maar wàt?

Zingen kon hij niet. Wat hij wèl kon?

Hij knielde in de blanke sneeuw en hield z'n pet voor de ogen.

Hij bad.

„Onze Vader, die in de hemelen zijt,

Uw naam worde geheiligd,

Uw Koninkrijk kome.”

Hoe was de vierde regel ook weer?

O ja, . . . „Uw wil geschiede . . .”

De volgende morgen vonden enkele dorpsbewoners Winnekes Weversloot voor de deur van de schaapskooi van boer Diels.

Hij was op weg gegaan naar boer Vilders.

Verder was hij niet gekomen . . .